

Nationalparken i Nordøstgrønland

af dr. phil. Chr. Vibe

I de årtusinder, hvor Nord-Nordøstgrønland skjulte sig i det ukendte og nød isolationens beskyttelse, gennemgik landets natur, menneske- og dyreverden de samme dybt indgribende klimaændringer som i nutiden, hvor en frodig periode er ved at afløses af en måske kun kortvarig, men alvorlig krise for vegetation og dyr.

Denne fjerne landsdel, hvis udforskning skyldes fremragende pionerer som Mylius Erichsen, Knud Rasmussen, Lauge Koch, Einar Mikkelsen og Eigil Knuth, rummer en historie af enestående værdi for forståelsen af klimaudviklingen i landene omkring Polhavet – med samt resten af verden. Den tid er forbi, hvor man betragtede Grønland som en isoleret enhed og studerede dette lands natur og historie for sig selv. Allerede Steensby og Knud Rasmussen knyttede trådene fra Grønland og vestover på det kulturelle område, og Eigil Knuth har taget et langt skridt videre i deres spor. Takket være sidstnævntes enestående udsyn og årelange, energiske indsats såvel i fantasiens tankevirkksomhed som i feltarbejde på stedet er udforskningen af Grønlands natur- og kulturhistorie løftet op i et plan

på højde med udforskningen af verdens øvrige store epoker.

Vi nævner med ærefrygt Egyptens pyramider og Babylons tårne. I dag ved vi, at på samme tid udviklede mennesker i Nordgrønland en højarktisk kultur bygget op omkring synålen og pilespidsen, og som i dag lige så fuldt har alderens og genialitetens værdighed over sig som hine floddalsbeboere i de mere givtige dele af samme verden.

Og disse mennesker var gået på deres ben fra Centralasien til Pearyland – en vandring gennem mange slægtled. Deres efterladte spor viser os ikke blot kultursammenhængen med den asiatiske verden, men deres periodevis eksistens i Nordgrønland lader os ane gangen og rytmen i den klimaudvikling, der i dag betyder velstand eller fattigdom for Grønlands folk.

Derfor er Nord-Nordøstgrønland den store bevaringsværdige inspirationskilde, hvor vi kan studere de ting, der i for- og fremtid betød og betyder liv og død for ikke blot Grønland, men for hele den nordlige verden.

Der er i dele af Nord-Nordøstgrønland en yppig vegetation, og lemmingen,

Hvalrosser i Dove Bugt.

Fot.: Viggo Bloch (1972).

haren, moskusoksen, hermelinen, hvidræven og mange vigtige fuglearter har gode livsbetingelser. Men det har de ikke altid haft, og der kan igen komme en tid, hvor de ikke vil få det, hvor den arktiske ørken vil brede sig og måske nogle af dyrene dø ud.

En vurdering af tidevandsaktiviteten i Polhavet i relation til solhøjden antyder, at større klimatiske opgangsperioder langs Grønlands polhavskyst er sandsynlig med ca. 930 års mellemrum og mindre opgangsperioder med ca. 186 års mellemrum. Under sådanne nordlige maxima driver store smeltevandsmasser rundt Grønland til Davisstrædet, hvorved klimaet her i de samme perioder får modsat karakter.

De ældste spor af moskusokse i Nordgrønland er fundet på Eigil Knuths Independence-bopladser, ca. 5000 år gamle.

I efterfølgende større nedgangsperioder, der er indtrådt med ca. 930 års mellemrum, kan dette dyr være forsvundet fra Pearyland for senere igen at indvandre, men det kan også have overlevet i små spredte bestande på gunstige steder.

Længere sydpå i Central-Nordøstgrønland er fundet enkelte kranier og en del udgravningsmateriale af moskusokse, der synes at stamme fra en af de sidste opgangsperioder. Men dette nordøstgrønlandske karakterdyr var hernede meget sparsomt repræsenteret indtil dette århundrede.

Renen har tidligere eksisteret i Nord-Nordøstgrønland, men da ulven sædvanligvis følger med i renens spor, har renen svært ved at klare sig i dette land med ringe lavvækst, og den bukker under, når vanskelige tider melder sig, f. eks. med ringe vegetation og overisning af samme.

Moskusokser ved Rypefjord.

Fot.: Chr. Vibe (1958)

Sidst renen forsvandt fra Nordøstgrønland var i årene omkring 1900. Renens bedste forbundsfælle over for ulven er sneharen, som ulven gerne tager til takke med, men i perioder, hvor overisninger bibringer harenne svære tab, går det ud over den samtidigt hårdt trængte ren.

Foruden for landdyrene er Nordøstgrønland et vigtigt yngleområde for is-

bjørnen, der heroppe endnu har et fristed, hvor den kan overleve, selv om den skulle blive fortrængt fra dens øvrige domæner rundt Polhavet. Af stor vigtighed for isbjørnen er tilknytningen til kystlandet om vinteren, hvor hunbjørnen går i hi og føder sine unger, og til drifisen om sommeren, hvor ringsælen da holder til, bjørnens vigtigste fødeemne.

Hvalrossen har endnu enkelte faste landgangspladser spredte steder i Nordøstgrønland. Det var i sidste øjeblik, bestanden blev reddet fra udryddelse. Den har længe været forsvundet fra Svalbard, og selv om den nu er totalfredet her, er den ikke vendt tilbage, bortset fra strejfydyr. Det vil den heller ikke gøre til Østgrønland, hvis den skulle forsvinde her fra.

Hvalrossen er knyttet til bestemte dybde-, bund- og isforhold, og disse er ikke gunstige mange steder i Nordøstgrønland. Den er derfor hårdt trængt af naturen og bør nyde menneskets beskyttelse, hvad den også gør på papiret. Men desværre er ikke alle, der for kortere tid har ophold i Nordøstgrønland, lige loyale over for fredningsbestemmelserne. En del hvalrosser er desværre skudt ulovligt, og selv om vi har politipatruljer i landet, har disse ikke større mulighed for at være særlig effektive, hvad beskyttelse af landets dyr angår.

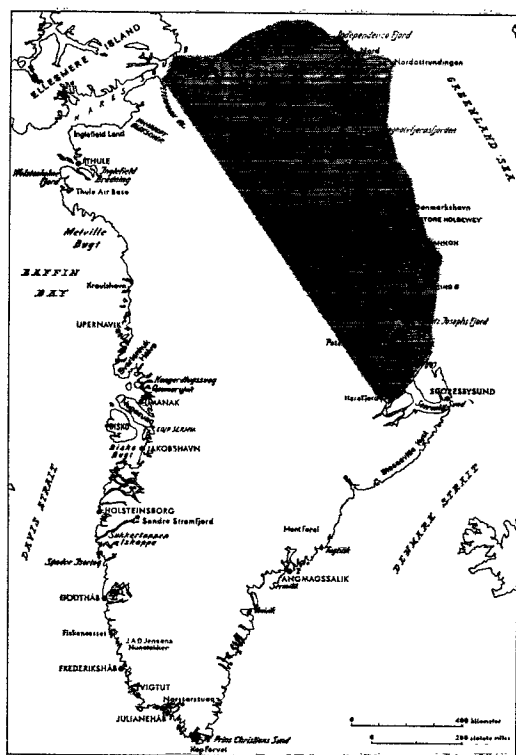
Det var i 1972 hundrede år siden, Yellowstone i USA oprettedes som verdens første nationalpark. Siden har tanken grebet om sig, og i dag findes over 200 områder spredt over hele verden med nationalparkstatus. Man er klar over, at en beskyttelse af enkelte truede dyr ikke er nok, hvis ikke man samtidigt freder miljøet. Dette har i særdeleshed relation til de arktiske egne, hvor hvert menneskeskabt spor bliver stående i århundreder, og hvor enhver naturødelæggelse får katastrofale følger langt ud i fremtiden, fordi regenerationen forløber uhyre langsomt. Fem tusind år gamle synåle ligger endnu, hvor de i sin tid blev efterladt af de første mennesker. I dag er

det ikke synåle, vi efterlader ved besøg i landet, men dybe spor af bulldozere og sprængninger, foruden at landet strøes over med en syndflod af benzintromler, plastik, konserverdåser, ølflasker og andet moderne spildmateriel, indbefattet radioaktivt plutonium m. m.

Det fortvivlede er jo, at det moderne menneske netop tiltrækkes af de samme områder, hvor moskusoksen græsser, og hvor den og de tidlige jægerfolk havde deres vandringsveje og tilholdspladser. En moderne invasion er altødelæggende – hvad er der ikke sket med det tidligere så storslåede dal-sø-elv- og fjeldmarksområde, der nu udgør Thule Air Base? Hvornår kommer vi så vidt i Nordøstgrønland? Vi har ikke en dag at spille i bestræbelserne for at redde dette land fra den vandalisme, der uundgåeligt altid er slutresultatet af menneskets foretagsomhed i Arktis.

Formålet med nationalparken er derfor først og fremmest landets beskyttelse mod ansvarsløs teknisk aktivitet. Selvfølgelig må naturværdier udnyttes, men under kontrol og kun, når dette kan ske uden ødelæggelse af landets oprindelige præg. Enhver udnyttelse er en såre kortvarig gevinst, mens følgernes vederstyggelighed overlades til kommende generationer.

Vi må beskytte dyrenes græsgange og vandringsveje, fjeldmarkernes dale, søer og elve og jægerfolkenes gamle bopladser, der lang tid fremover vil være små forskningscentre af stor vigtighed for forståelsen af klimaudviklingen i for- og fremtid. Det må sikres, at værdifuldt arkeologisk såvel som zoologisk materiale ikke opsamles og føres bort som souvenirs og derved går tabt for videnskaben.

Naturparken i Nord-Nordøstgrønland indtegnet på Grønlandskortet.

Pearyland er i disse år ved at blive fin-kæmmet for moskusoksekranier, der op-samles af canadiske prospektorer i heli-coptere.

Vi må beskytte isbjørnens områder med vinterhi, hvalrossernes landgangs-pladser og fourageringsbanker ud for ky-sten, således at disse dyr fortsat kan eksistere i et sådant antal, at de kan jages af befolkningen ved Scoresbysund og Angmagssalik.

I fredningssager er det altid vigtigt at handle, før det bliver nødvendigt; thi da er det oftest for sent. Som omtalt har Nordøstgrønland for nylig oplevet en klimatisk opgangsperiode, hvor fangstakti-vitet kunne trives i landet og befolknings-overskud ved Angmagssalik flyttes nord-

på til Scoresbysund. Men den tid er forbi. I de kommende år går det den modsatte vej med koldere klima, mindre vegeta-tion, færre dyr og dårlige levedmuligheder for mennesker i denne del af Grønland, hvorfor tiden til at planlægge og handle er inde nu.

Nationalparkens udstrækning vil blive fra Petermann Gletscher i nordvest til Harefjord i sydøst, indbefattet det mel-lemliggende land- og havområde. Udlæg-ningen af dette område som nationalpark indgår i den nye grønlandske frednings-lov, der i nogle år har været under ud-arbejdelse i grønlandsministeriets lov-udvalg med højesteretspræsident J. Trolle som formand. Loven er såvel i Grønland som Danmark blevet mødt med stor interesse og velvilje og ventes ved-taget i indeværende eller næste folketings-samling.

Vi vender ikke derved tilbage til et luk-ket Grønland, tværtimod, nationalparken må på en eller anden måde gøres tilgænge-lig for besøgende, måske ved oprettelse af enkelte tilgængelige turist- og forsknings-centre, men planerne herfor foreligger endnu ikke. Foreløbigt gælder det første skridt på vejen.

Erfaringen fra mange steder i verden viser, at en nationalpark altid virker som en magnet på turister, der føler sig stærkt draget af et sådant område. Det vil en nationalpark i Nordøstgrønland også gøre, hvilket især vil komme Scoresbysund til gode, der derved får mulighed for op-arbejdelse af en østgrønlandsk hjemmein-dustri med gode afsætningsmuligheder for ben- og træskærerarbejder, produkter af moskusokseuld m. m., alt efter befolknin-gens egen kunstneriske udfoldelsestrang.